

ONDER DE GOLVEN VOOR ONZE KUST: EEN VERDRONKEN WERELD

(... MET MEER MENSEN DAN JE DACHT)

Het meeste zand waarmee de stranden worden aangevuld, komt uit de Noordzee, een paar kilometer uit de kust. Ook het nieuwe strand bij de haven van Rotterdam, de Maasvlakte 2, is gemaakt met zulk zand. Speciale schepen met grote slurven zuigen het op en leggen het langs de kust weer neer. Maar zo'n schip zuigt meer op dan alleen maar zand. Alles wat in de zeebodem zit, komt mee. Schelpen en vissenbotjes kun je dus nog wel op het strand verwachten, en heel misschien een paar planken van een gezonken schip. Maar een mammoetkies? Sinds wanneer is een mammoet een waterdier? (Onder de golven, p.6/7).

Kinderboekenauteur en archeologe Linda Dielemans heeft een levensmissie. Ze gaat als een echte jager-verzamelaar op zoek naar flonkerende verhalen die spelen in de prehistorie. Ze weet haar jonge lezers aan zich te binden: ze is een uitstekend verteller, heeft een grondige kennis over bodemschatten en een sterk netwerk van experts op allerlei gebied. Daarmee laat ze lang vervlogen dagen opnieuw tot leven komen en neemt ze lezers mee in haar nieuwsgierigheid naar het alledaagse leven van mensen van honderdduizenden jaren geleden toen flora en fauna de mens ontzag inboezemden en de mens maar te leven had naar de natuurwetten die zich aandienen.

Jaren geleden merkte ze al hoe inspirerend het was om kinderen bij een opgraving te interesseren voor de verhalen die hoorden bij de objecten die tevoorschijn kwamen. En toen ze besloot om de verhalen die bij haar leefden ook op te schrijven, werd die inspanning juist door de kinderen beloond: ze ontving als redelijk onbekende auteur in 2019 voor haar *Schaduw van de leeuw* de Senaatsprijs van de jonge jury - en dat is echt iets om trots op te zijn, want het is weinig auteurs gegeven om bekend te worden doordat de kinderen je uit de schaduw van veel bekendere auteurs laten stappen.

Het moet haar geholpen hebben om daarna een andere aanpak te kiezen. In haar verhalen lukt het haar om lezers te interesseren voor verzonnen levens, maar kan ze deze vertelkracht ook inzetten om een meer informatief boek te schrijven? In *Brons*, over *glimmende schatten in mistige moerassen*,

neemt ze de lezers mee in de herkomst en geschiedenis van brons en belicht ze een aantal beroemde bronzen schatten die ook letterlijk de hoofdrol opeisen. Waar goud en zilver als edelmetaal in onze wereld vanzelf een glansrol krijgen, maakt zij in de eerste zinnen ruimte voor brons: *'Waar gaat dit boek over? Over brons? Wat is dat nou voor onderwerp? Nou, een behoorlijk spannend onderwerp, dat kan ik alvast verklappen! Anders was dit boek er nooit gekomen. En geef maar toe, eigenlijk ben je best nieuwsgierig. Want je bent al aan het lezen.'* (Brons, p.7)

In het boek weet ze nieuwsgierigheid op te roepen door de vragen die ze stelt – vragen waar je zelf niet op gekomen was, zoals: waarom zijn sommige bronzen schatten in stromend water geworpen en andere in stilstaand water...? De gevonden schatten krijgen zo hun eigen geschiedenis, helemaal als ze in aparte hoofdstukken nog een keer hardop denkend optreden in spannende verhalen, zoals de bronzen bijl van de jonge, dappere Roek: *"Ik kan het voelen. De hand die me vasthoudt trilt. Hij is klam van het zweet. De jongen moet moeite doen om me niet te laten vallen. Ik begrijp het wel. Want ik weet wat we gaan doen."* (Brons, p.83)

Aan het einde van het boek beschrijft ze het gevoel dat ze jaren eerder, in 2016, kreeg toen ze in de zaal van Rijkmuseum voor Oudheden het zwaard van Ommerschans met de vijf andere beroemde reuzenzwaarden verenigd zag tijdens de tentoonstelling *Vlijmscherp Verleden*. Ze vond het een magisch gevoel, wat haar verbeelding stimuleerde. *'Brons is bijzonder. Het is voor eeuwig te gebruiken. Het heeft ervoor gezorgd dat mensen duizenden jaren geleden macht kregen en weer verloren. Het heeft een hele samenleving gevormd. En na al die tijd vertelt het nog steeds verhalen.'* (Brons, p. 169/170)

Haar laatste boek *Onder de golven* is dit jaar verschenen en nu heeft het RMO in Leiden tegelijkertijd een tentoonstelling ingericht over Doggerland, het verdronken land in de Noordzee. Dat zorgt voor een sterke kruisbestuiving, want als je het boek leest dan wil je graag naar het museum om sommige beschreven voorwerpen ook echt te zien. En andersom: als (in september) het nieuws naar buiten komt dat er nu ook een gezicht van Krijn, de oudste Nederlander, te bewonderen is, dan pak je het boek erbij om nog eens na te lezen hoe het gezicht gereconstrueerd is en waaraan je kunt herkennen dat Krijn een Neanderthaler is. Het boek

maakt ook duidelijk dat het bepaald geen vegetariër is en legt heel goed uit hoe en waarom koolstof-datering precies kan bepalen wanneer iemand of iets geleefd heeft.

Ook nu weer werkt de auteur met verhalen, die in het begin van het boek wat minder toevoegen, maar aan sterkte winnen naarmate het boek vordert. Zo geeft ze een mooie rituele verklaring voor een stukje van een pijlpunt dat in een bot van een opgedolven hert is aangetroffen. Goed doordacht is ook het verhaal van Krijn, die in het boek Inan heet, bijgenaamd de bult. In dit verhaal komt Inan echt tot leven en wordt hij mens onder de mensen, waarmee Dielemans de hedendaagse lezer laat meevoelen dat Neanderthalers mensen net als wij geweest zijn.

Maar waarom Inan in plaats van Krijn? Nadat in 2001 voor de kust van Zeeland een stukje van een fors uitstekende wenkbrauwboog (een opvallend kenmerk van een Neanderthaler) is gevonden met daarop een vergroeiing van het bot, hebben wetenschappers hem Krijn genoemd, een typisch Zeeuwse naam. Maar ja, waar slaat dat op wanneer het verhaal zich 10.000 jaar geleden afspeelt in een tijd dat er nog geen Nederland, laat staan Zeeland bestond, en je wil wel dat lezers in je verhaal geloven?

Wat sterk werkt in dit hele boek is hoe je, door de manier waarop de informatie verpakt is, stukje bij beetje een idee krijgt van de weidsheid, de ongereptheid en ongenaakbaarheid van het (bevroren) stuk land tussen Engeland en Nederland, toen er nog geen Noordzee golfde. Hoe mensen en dieren probeerden hier te overleven tussen het natuurgeweld. Wist je dat er lange tijd een enorme brede waterval geweest is en hoe het mogelijk is dat er geregeld mammoetkiezen gevonden worden op een van onze stranden? Mocht je willen weten waar je precies naar botten en kiezen kunt zoeken, lees dan het hele boek uit.

OVER DE AUTEUR

Hugo van den Ende is hogeschooldocent taal op Hogeschool KPZ.

BESPROKEN BOEK

Brons. Over glimmende schatten in mistige moerassen, Linda

Dielemans ill. Sanne te Loo, Fontaine Uitgevers 2019

Onder de golven, het verhaal van Doggerland, Linda Dielemans ill.

Djenné Fila, Fontaine Uitgevers 2021